

Județeană Vaslui - o instituție modernă, informatizată, dotată cu echipamente video, audio, deschisă spre colaborare, cu rezultate notabile de conlucrare.

Realizările, performanțele BJV sunt rezultatul conjugat al unui management modern pe care-l aplică dna director Elena Poamă și al muncii bibliotecarilor ei. Elena Poamă e, la prima vedere firavă, molcomă, cu o voce caldă, liniștită. Mie parcă-mi era rușine de gălăgia pe care o produceam alături de ea. Dar am spus - la prima vedere. În fapt este foarte hotărâtă, insistentă în acțiuni, punctuală, responsabilă, își apără instituția, o dezvoltă, o modernizează. Își face timp și pentru bibliotecile și bibliotecarii basarabeni, considerând că colaborarea culturală cu celălalt mal de Prut trebuie să fie durabilă și să contribuie la întărirea identității naționale. În 2000 a deschis o filială de carte românească la Hâncești, a deschis

o sală multimedia la Leova printr-un proiect transfrontalier. A câștigat un proiect de 40 de mii de euro pentru digitizare, de care vor beneficia și bibliotecile raionale din Hâncești și Leova. Acum se gândeste să le instaleze softul de bibliotecă *Bibliofil*, ca bibliotecile respective să utilizeze tehnologia în folosul utilizatorilor, să-și creeze cataloage electronice. Vrea să vadă și la noi bibliotecii raionale moderne, pline de oameni dornici de lecturi împărțind cuvintele lui Mircea Eliade: „*Toți acei ce au acces la o bibliotecă, la cărți, sunt niște inși mai buni decât alții, mai fortificați, iar durerile îi ating mai puțin și nefericirile trec mai repede*”.

Doamnei Elena Poamă îi datorez - și pe această cale îi mulțumesc pentru invitație - ocazia de a cunoaște bibliotecii, bibliotecari, simpli vasluieni. A fost o deplasare plină din punct de vedere profesional și sentimental.

UN VEAC DE NĒSINGURĂTATE A CĂRȚII LA HĂNCEȘTI

Alexe RĂUL

directorul Bibliotecii Naționale a R. Moldova

Orașul de pe Cogâlnic, Hânceștiul, unul din cele mai vechi târguri din Moldova (menționat, cum arată istoricii, la 22 martie 1500) a fost probabil dintotdeauna un loc ademenitor și prielnic, de vreme ce chiar și Manuc Bei, un negustor și un diplomat care a văzut multe și mândre orașe în viața sa, se stabilește aici pe la 1816, pentru a-și încheia aici drumul său pământesc. Noblețea locului, calitate pentru care a și fost ales, cred eu, de stăpânitorul al cărui nume îl poartă urbea, s-a imprimat în toate

lucrurile, fie ele materiale ori spirituale: edificii (numai creațiile arhitecturale ale lui Bernardazzi înălțate aici ar fi suficiente pentru a împlini o vedere irepetabilă), port, datini și obiceiuri, cultură și civilizație. Am putea presupune că Manuc avea în conacul său și o mică bibliotecă, tot așa cum se putea să fi avut niște cărți (poate chiar niște ceasloave sau izbornice lucrate în izvod moldovenesc) și nobilul proprietar de demult al moșiei. Lucrul acesta, însă, așteaptă dovada unor eventuali cercetători. În schimb, se știe

cu certitudine că prima bibliotecă publică este înființată aici în 1906. Anul acela a fost unul deosebit pentru Basarabia prin faptul că la Chișinău a fost fondat, din inițiativa lui Constantin Stere, și și-a început apariția primul săptămânal național – *Basarabia* –, în jurul căruia se consolidează o generație de intelectuali cu totul deosebită, din care făceau parte Emil Gavriliță (redactorul-șef), Ion Pelivan, Alexie Mateevici, Sergiu Cujbă, ca să-i nominalizez doar pe câțiva din cei care au constituit sufletul mișcării de renaștere națională de atunci, mișcare ce a cuprins întregul teritoriu dintre Nistru și Prut și s-a soldat cu Unirea din 1918 cu Patria-mamă România. Să fi avut vreun impact atmosfera din acel moment istoric asupra înființării bibliotecii publice din Hâncești ?

Istoria începuturilor biblioteconomice la Hâncești este scoasă din uitare abia după 1989. Până în acel moment, lucrul acesta nici nu prea avea cum să fie făcut din cauza suspiciunilor autorităților sovietice vis-a-vis de ctitoriile realizate în „perioada țaristă” și mai ales în anii în care ies în scenă viitorii membri ai Sfaturii Țării. Prima aniversare oficială este organizată în 1996. Valentina Torgai, șefa de atunci a acestei bibliotecii, schițează într-un articol („Biblioteca publică din Hâncești la 90 de ani”, în ziarul *Viața satului*, 13 dec. 1996) un scurt istoric al instituției. Deschisă în 1906, biblioteca este „închisă după un timp oarecare”, iar „a doua deschidere” se produce în 1908. Accesul la bibliotecă era cu plată. Pe lângă consultarea cărților la sediu, se organizau discuții și „citiri cu glas tare”. Primul bibliotecar salarizat este instalat în post în 1916.

Aniversarea din 1996 a fost o surpriză pentru opinia publică, or nimeni nu presupunea că în Hâncești poate exista o bibliotecă cu o astfel de vechime. La

afierea și conștientizarea acestui fapt, comunitatea locală fu cuprinsă de o elevație sobră și înnobilitoare a sufletului colectiv, de o manieră prin care devenea de la sine înțeleasă prezența numelui vechii lor bibliotecii în imaginarul blazon de noblețe spirituală al așezării. Ce bine ar fi fost dacă această stare de spirit s-ar fi ținut nu de clipă, ci de durată și, mai ales, dacă s-ar fi fost generat în cuprinsul întregii republici (și al întregii „piramide”). Documentându-mă în vederea participării la acea festivitate, descoperii un lucru simptomatic pentru mentalitatea din perioada sovietică și anume că în documentele și publicațiile de referință, atunci când se trecea în revistă cultura și civilizația localităților, bibliotecile erau trecute cu vederea, ca de pildă în *Dicționarul Enciclopedic Moldovenesc – DEM* (Chișinău, Redacția Principală a ESM, 1989), în care, la p. 298, se arăta că Hânceștiul (pe atunci se numea Kotovski) are tot ce-i trebuie unui orașel sovietic, înșirându-se denumirile multor instituții sociale de tot soiul, dar nu și biblioteca.

Există în istoria acestei bibliotecii (ca și în aceea a multor biblioteci publice din Moldova) două linii paralele: dăruirea de sine, altruismul, entuziasmul bibliotecarilor – pe de o parte, iar pe de altă parte – atitudinea, felul în care este prețuită prestația acestor credincioși în ale biblioteconomiei și locul rezervat bibliotecii în societate, în comunitate. Din păcate, legile geometriei sunt imuabile, așa că paralelele nu se prea intersectează... Da, dar există posibilitatea ca ele să se suprapună și când această „minune” se întâmplă, se produce un fenomen de cultură și spiritualitate. Probabil că în anul inaugural această stare de cultură se întâmpla. Mai târziu, însă, liniile se bifurcă și se mențin așa indiferent de regimurile politice: biblioteca fusese în-

chisă și redeschisă o dată până la 1918, a doua oară - în 1936 (primarul de atunci al Hânceștiului dădu poruncă de închidere a instituției, iar fondurile de cărți fură cărate într-un subsol). În perioada postbelică biblioteca se confruntă tot mai drastic cu problema lipsei unui local adecvat.

Renașterea națională declanșată în 1989 și căderea URSS-ului păreau că aduc pe aripile lor avântate promisiunea reîntâlnirii și reunirii celor două linii, a revenirii la integritate. Dar de fapt, a venit, ca și peste tot în Moldova, o perioadă a iluziilor pierdute. În sus-menționatul articol din 1996, dna V. Torgai constata că „în ultimii ani biblioteca practic activează numai pe baza unui entuziasm deosebit al bibliotecarilor” și că „biblioteca a devenit o instituție ce nu trebuie societății”. Un an mai târziu, într-un material intitulat „Cel îmbrăcat mizerabil - e un bibliotecar?” (*Flux*, 1997, 2 septembrie), D. Zamfirov menționa că în raionul Hâncești, „la inițiativa administrației publice locale din 1993 incoace au fost închise trei biblioteci publice... majoritatea lucrătorilor sunt trecuți la o jumătate de salariu și primesc doar 40 de lei pe lună... în ultimii trei ani nu s-a alocat nici un leu pentru procurarea literaturii...”. Din 1993 până în 1997 numărul de intrări noi în colecțiile bibliotecii publice din Hâncești se micșorează de 15 ori! - de la 36406 ex. la 2324 (acestea din urmă provenind numai din donații).

Totuși, viața bibliotecii a fost de parte de a se stinge, și asta s-a datorat atât bibliotecarilor, care au făcut mereu lucruri mari cu mijloace puține (o sintagmă răzbătătorită în limbajul nostru actual, care însă, concordează cu stările de fapt de la noi), cât și cititorilor, aceștia constituindu-se într-un factor inspirator, catalizator, energizant. La aniversarea a

90-a, recunoștința și venerația lor exprimate cu căldură și cu pietate s-au constituit, până la urmă, în ceea ce ar putea fi numit sensul vieții, al ființării acestei biblioteci. Trebuie spus că acel moment aniversar a contribuit la începutul creării unei noi imagini a bibliotecii, așa încât, în ciuda problemelor nesoluționate, cu sprijinul comunității, apoi, câte puțin, și al fondatorilor sensibilizați de acea turură, instituția a devenit un important centru întreținător de cultură și civilizație comunitară.

Un adevărat reviriment în istoria bibliotecii se produce în anul 2005. Dna Zinaida Pisica, actuala directoare a acestei biblioteci, apreciază, într-un raport de autoevaluare (aflat în Arhiva Ministerului Culturii și Turismului, Fondul Comisiei Republicane de atestare a cadrelor bibliotecare), că acel an a însemnat un moment de cotitură în existența instituției, lucrul acesta datorându-se faptului că echipa condusă de ea a elaborat două proiecte importante („Biblioteca în serviciul comunității” și „Biblioteca publică - spațiu de cultură, instruire și educație”), în baza cărora au fost obținute două granturi cruciale de la Fundația Soros-Moldova folosite pentru înființarea și informatizarea unui centru de informare comunitară (fereastra hânceștenilor spre lumea informației și cunoașterii) și pentru achiziționarea unui mare lot de cărți noi, în special ediții de referință, care a îmbogățit și a actualizat fondul bibliotecii. Anterior, grație relațiilor de colaborare cu Biblioteca Județeană din Vaslui, fusese înființată o importantă bibliotecă de carte românească (o altă fereastră, deschisă însă spre interiorul culturii noastre strămoșești). Așadar, la Hâncești, Locul și Lumea se întâlnesc prin carte și informație, își răspund unul altuia, iar seculara bibliotecă a orașului

începe să devină tot mai cu adevărat un izvor ce nutrește viața culturală, spirituală și economică a comunității. Constantin Noica spune că izvorul e mai mare ca oceanul, pentru că el este infinit. Lumea cuprinsă în bibliotecă are a fi asemenea.

În septembrie 2006 bibliotecii publice hânceștene i s-a conferit numele marelui mitropolit și cărturar Antonie Plămădeală, fapt care îi conferă vigoare, protecție divină și o nouă deschidere către lume, una care ar putea însemna, cum ar zice prelatul eponim, o schimbare la față, o apropiere mare de idealul integrității inaugurale sus-amintite.

Ce bine ar fi fost dacă în preajma celei de a 100-a aniversări biblioteca era transferată din localul de grădiniță în care este amplasată într-un edificiu nou, corespunzător noii funcționalități, noului nume și locului pe care ea îl are pregătit în blazonul de noblețe al Hânceștiului. Un edificiu încăpător pentru sute de mii de volume disponibile, număr care urmează să crească, confortabil pentru cei șapte mii de cititori care țin la biblioteca lor frecventând-o de 150.000 de ori pe an, însuflețitoare și răspălitoare prezentă pentru cei 22 de salariați întreținători ai circulației ideilor și valorilor spirituale în comunitate, ei avându-și aici o a doua casă și o a doua familie. Acestora din urmă, doamna Zinaida Pisica le consacră un adevărat omagiu în textul său, făcând conjuncție între numele lor și faptele biblioteconomice și culturale deosebite cărora ei le dau viață. Unele din ele (ca, de exemplu, formele noi de asistență informațională computerizată, expozițiile omagiale, cluburile „Baștina” și „Tinere talente” ș.a.)

se bucură de faimă în localitate, fapt pe care l-am constatat în timpul ultimei mele vizite la Hâncești, când am participat la seminarul șefilor direcțiilor și secțiilor raionale de cultură organizat în deplasare, și la inaugurarea centrului de informare comunitară. Drept care, mă alătur la omagiile directoarei și le aduc bibliotecarilor de la Hâncești expresia deosebitei mele considerații pentru ei. S-ar putea întâmpla (dacă nu se întâmplă deja) ca, sub impactul spiritului deosebit al acestei echipe de bibliotecari, implacabilul paralelism al liniilor implicate în ființarea acestei biblioteci să iasă de sub legile geometriei euclidiene și să treacă sub aureola unei „geometрии biblioteconomice”. Idealurile de care sunt animați, în preajma sărbătoririi centenarului bibliotecii, acești generoși slujitori ai cărții și ai culturii (citim la dna Z. Pisica: “Noi dorim să ne afirmăm prin deschiderea spre schimbare, spre valorile societății cunoașterii, să-i creăm bibliotecii noastre o imagine de adevărat centru de informare și documentare, deținător de colecții valoroase de documente, dotat tehnologic, inclusiv, de centru comunicativ, culturalizator și civilizator”) făgăduiesc împlinirea într-o ființă a instituției omagiate.

Și chiar dacă se va întâmpla ca cele două linii să întârzie cu reunirea lor, fidelitatea și prestanța acestor bibliotecari va face ca linia lor, linia noastră să rămână așa cum a fost și va fi: linia întâi.

*Așa să vă(ne) ajute Dumnezeu.
Vivat. Crescat. Floreat.*

Noiembrie 2006